

Ausiàs March

Visat núm. 6
(octubre 2008)

L'amor

Dels cent vint-i-vuit poemes atribuïts a March, n'hi ha noranta en què March descriu una sèrie de sentiments i d'estats anímics en què l'amor és el punt de referència central. Això és poc sorprenent, ja que l'amor és el tema principal de la lírica medieval, i en això March segueix una pràctica ben arrelada. En canvi, la manera com desenvolupa el tema és molt innovadora. En la seva obra segueix intacte el marc convencional de la poesia d'amor trobadoresca: en setanta-cinc dels noranta poemes esmentats, March es dirigeix a una dama el nom de la qual normalment s'amaga sota un pseudònim (senyal), molt sovint li demana la seva «mercè», i parla del sofriment amorós. Però March també fa de la tradició que havia heretat el punt de partida per a un nou concepte de la poesia. Es destaquen sobretot l'anàlisi de l'estat psíquic propi, en la qual March es val de conceptes escolàstics i aristotèlics i, sobretot, del plantejament de l'amor com a problema moral: l'amor humà que el poeta cultiva i practica està en pugna amb la seva comprensió intel·lectual de l'existència d'un bé superior, assolible només en l'amor espiritual. És en aquesta última innovació que es deu la complexitat i la tensió de molts dels seus poemes, els quals es caracteritzen pel conflicte entre l'amor que el poeta experimenta i aquell que aspira a sentir i a compartir amb una dona.

La dona

En els setanta-cinc poemes d'amor esmentats en què March al·ludeix a una dona, la dama té un paper variable: de vegades March se li dirigeix al llarg del poema, de vegades només esporàdicament, que és quan es mostra més preocupat per definir la seva relació amb la força personificada de l'amor; en altres poemes la dama només figura de manera indirecta a la tornada, sota la identitat d'un dels senyals, com en «Llir entre cards» o «Plena de seny».

Els altres quinze, dels noranta poemes sobre els «fets d'amor», no fan cap referència a una dama, la qual es converteix en un element implícit, d'importància secundària davant una altra relació molt més significativa, la del poeta amb la figura de l'amor. Un altre poema (el XII) es diferencia dels altres noranta per ser una mena de joc cortès, en el qual el poeta convida un públic de dones a endevinar quina d'elles és l'objecte de la seva passió, però és l'únic exemple d'un tractament menys seriós del tema, tot i que a l'obra de March no hi falta l'humor.

Encara que March reconeix la seva pròpia culpa en el fracàs dels seus intents d'assolir un amor espiritual, també amb freqüència blasma la dona per la seva naturalesa carnal. L'obra de March conté un nombre prou alt de declaracions misògines, les quals concorden perfectament amb un important corrent antifeminista que es manifesta sovint a la literatura medieval. És d'un interès especial el poema XLII, exemple de «maldit» o poema d'atac contra una dona en particular, el qual contrasta plenament amb el magnífic poema de lloança (XXIII) d'una dona anomenada «dona Teresa».

Poemes teòrics i morals

Hi ha quatre poemes més (XLV, LXXXVII, part del XCII, CXXIII), en què March amplia d'una manera més o menys sistemàtica les freqüents meditacions sobre la naturalesa de l'amor que trobem als noranta poemes al·ludits, fent servir llocs comuns del pensament escolàstic, elements de *L'Ètica* d'Aristòtil i alguna idea procedent de Sèneca. El resultat és una teoria de l'amor, una teoria que March desenvolupa al llarg de la seva carrera poètica i que, tot i ser objecte modificacions d'acord amb les circumstàncies personals des de les quals escriu, dóna la impressió de ser tot un sistema de pensament.

Reforça aquesta impressió la presència en la seva obra de deu composicions (els poemes LVII, C, CIV, CVI, CVIII, CXII, CXIII i CXXI, juntament amb els llarguíssims CXXVII i CXXVIII), que són essencialment disquisicions versificades, on March amplia aspectes de la filosofia moral tractada en els quatre poemes esmentats i que es troba també escampada més fragmentàriament en la resta de la seva obra. En aquests poemes parla de l'actitud de l'home davant la mort, la naturalesa del delit, el rebuig del món, el bé veritable, l'apetit i l'hàbit. Hi ha també tres poemes híbrids (XXVI, XXXI, XXXII), en què March, després de desenvolupar al llarg de cinc o sis estrofes un tema filosòfic o moral, acaba amb una tornada en què abandona la veu moralista i es dirigeix com a amador de «Llir entre cards».

«Cant espiritual» i «Cants de mort».

Entre els poemes més coneguts de March, n'hi ha set que són tan innovadors que pràcticament representen dos gèneres nous. El poema CV, anomenat des del segle XVI «Cant espiritual», és una pregària en què March es planteja, en una insòlita forma dramàtica, els problemes que sorgien de la doctrina de la predestinació i la justificació de les ànimes. És un poema que contrasta plenament amb els poemes didàctics, perquè en aquest poema March es nega a adoptar una actitud fixa davant tota una sèrie de contradiccions teològiques que no acaba d'entendre, i és significatiu que al final del poema encara no ha trobat una solució a les enormes dificultats de la seva relació amb Déu entorn d'aquest problema doctrinal.

En els «Cants de mort», poemes XCII-XCVII (el títol també es remunta al segle XVI), March escriu sis composicions sobre el procés del dol després de la mort d'una de les seves dues esposes —és difícil saber amb certesa a quina d'elles es refereix—, tot desenvolupant en alguna d'aquestes composicions de la seva teoria de l'amor, ara en relació amb la difunta estimada, i en altres enfrontant-se amb la seva por pel destí de l'ànima de la dama.

Poemes ocasionals

Ens han pervingut també un nombre reduït de poemes d'un interès temàtic concret. Dos poemes són exemples magnífics del gènere del laus, la lloança: el dirigit a dona Teresa, ja esmentat (XXIII), i el que March va escriure sobre el rei Alfons d'Aragó (LXXII). Un altre (XXX), és un sirventès de guerra, i el CVII (dirigit a un amic que es diu «Toni», el qual la tradició manuscrita identifica amb Toni Tallander, «mossèn Borra», de la cort del Magnànim), és un *ars morendi* estoic en forma d'epístola poètica. Altres poemes, com ara el CIII i els CXXIV, CXXV i CXXVI, són exemples del gènere de les respostes i demandes poètiques, entreteniments en vers en què hom enviava a un poeta veí una pregunta sobre un tema innocu o bé contestava la d'ell.